

67-72-77/1
20.06.17р.

До спеціалізованої вченої ради Д.35.052.19
у Національному університеті
«Львівська політехніка»
79008, м. Львів, вул. Князя Романа, 1-3

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційне дослідження Колич Ольги Іванівни «Філософсько-правова концепція української полемічної літератури», подане на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.12 – філософія права

Актуальним запропоноване дослідження є тому, що полемічна література – це ціла епоха в українській культурі, науці, релігії та філософії права. Українські полемісти порушили низку державницьких ідей. Ідеологічною основою цих ідей стали положення природного та канонічного права, які були близькі простим людям, чиї права постійно порушувалися загарбницькою політикою.

Українські полемісти висловили ряд філософсько-правових ідей правової антропології та возвеличення людини, розуміння її як основної мети правотворення і державотворення; обґрунтування природних прав, які не були повністю забезпечені; ідеї бажаного (не нав'язаного зовнішніми впливами) правителя, державного устрою, а також ідеї власної держави, хоча ще не чіткі.

Представники полемічної течії вибудували досить чітку структуру філософсько-правових ідей, які відповідали ідеалам Відродження та громадянського гуманізму, та були актуальними для тогочасного українського та європейського суспільства.

Актуальність теми дослідження є обґрунтованою та не викликає сумнівів, що підтверджується дисертантом в авторефераті на с. 1, у рукописі дисертації на с. 3-4 та вище викладеними міркуваннями.

Зв'язок роботи із науковими програмами, планами, темами додатково підтверджує наукову доцільність виконання цієї дисертації. Як відзначає дисертант, дисертаційну роботу виконано у рамках наукової тематики: «Філософські та теоретичні концепції держави і права» (державний реєстраційний номер 0113U001356) Навчально-наукового Інституту права та психології Національного університету «Львівська політехніка».

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації. Опрацьована дисертантом джерельна база (195 найменувань) свідчить про глибокий аналіз обраної тематики. Дослідження полемічної літератури здійснювали науковці різних галузей знань, проте вперше представлене єдине комплексне та всебічне філософсько-правове дослідження ідей полемічного письменства.

Особливість теми дослідження обумовила звернення також до деяких положень історичної, історико-правової, філософсько-правової та теоретико-правової науки. Проте авторові вдалося направити науковий пошук у філософсько-правове русло, вдало використавши міждисциплінарний підхід, що сприяло комплексному аналізу проблеми.

У Вступі обґрунтовано актуальність теми дисертації; встановлено зв'язок роботи з науковими програмами; визначено мету і завдання, об'єкт, предмет та методологічний алгоритм дослідження; розкрито наукову новизну і практичне значення його результатів; наведено дані про їх апробацію, про публікації, структуру й обсяг дисертації.

Розділ 1 «Методологія філософсько-правових концепцій в українській полемічній літературі» містить три підрозділи, у яких проаналізовано методологічні концепти праворозуміння в Україні у XVI–XVII ст. (с. 12-21 Дисертації), досліджено наукознавчі проблеми у філософсько-правовій літературі (с. 21-41 Дисертації), виявлено

особливості зародження та розвитку історичних передумов формування української полемічної течії (с.41-60 Дисертації).

Розділ 2 «Інституційні форми філософсько-правових концепцій полемічної літератури» містить три підрозділи, у яких розкрито особливості філософсько-правових концепцій у працях полемістів Львівських братств (с. 64-78 Дисертації), діячів Острозької академії (с. 78-94 Дисертації) та Києво-Могилянської академії (с. 94-111 Дисертації).

Розділ 3 «Філософсько-правова проблематика у полемічній літературі» складається з трьох підрозділів, у яких проаналізовано філософсько-правові концепції в Україні у XVI-XVII ст. (с. 114-130 Дисертації), ідеї національного визволення та соціальної рівності у філософсько-правових поглядах українських полемістів (с. 130-147 Дисертації), а також демократичну і патріотичну спрямованість у філософсько-правових поглядах українських полемістів (с. 147-164 Дисертації).

Аналіз змісту розділів дисертації, загальних висновків та висновків до розділів дозволяє підсумувати, що розділи сформульовані логічно та вдало, структура дослідження аргументована та чітка, виклад матеріалу – послідовний. Автором досягнуто декларованих мети та завдань дослідження. Висновки чіткі та системно сформульовані, отримані дисертантом особисто. Автором вдало поєднано усі необхідні дослідницькі компоненти. Думки логічно викладені та обґрунтовані. Прослідковується правильне розуміння автором предмета та об'єкта роботи, а також вірний вибір методів дослідження.

Новизна та достовірність наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, засвідчені використанням теоретичних здобутків вітчизняних і зарубіжних учених, які досліджували тему.

Позитивно відзначимо те, що запропоноване сучасне наукове дослідження філософсько-правових ідей у полемічній літературі розглядається як багатоаспектне явище, яке здійснило вагомий подальший вплив на українське державотворення та правотворення, становлення національної ідеї, а також на розвиток української філософської, і зокрема філософсько-правової думки. До проголошення незалежності України наукові дослідження полемічної літератури були, здебільшого, позбавлені об'єктивізму та неупередженості, і більшість радянських та польських авторів розкривали дане питання у політичному ракурсі, а ідеологічне нашарування не давало змоги розкрити істинної значущості полемічного письменства для українського народу. Наукові праці, присвячені даній проблематиці, досить часто були інструментом підтвердження певної політичної позиції автора, тоді як цілісна та кінцева ідея цих праць замовчувалася. Таким чином, цінність полемічного письменства та його значення певним чином деформувалися та перекручувалися. О.І. Колич у дисертаційному дослідженні здійснила об'єктивний та неупереджений аналіз полемічних творів та змісту філософсько-правових ідей, які у них містяться.

Положення, оцінки та висновки дисертації можуть бути використані в подальших дослідженнях з філософії права, теорії держави і права, історії держави і права України, галузевих правових наук. Практичне застосування результатів дисертаційної роботи полягає у можливості написання енциклопедичних статей, довідкового матеріалу, посібників та підручників із навчальних дисциплін: «Філософія права», «Теорія держави і права», «Історія держави і права», «Історія політичних і правових вчень».

Автореферат оформлений згідно вимог, які ставляться до такого виду наукових робіт і відповідає змісту дисертації. Виконано вимоги і щодо оприлюднення результатів дослідження у фахових наукових виданнях.

Мова дисертаційного дослідження літературна, наукова термінологія використана виважено та точно.

Визначаючи загалом достатні теоретичний і практичний рівень роботи Ольги Іванівни Колич, необхідно звернути увагу на ряд певних зауважень та побажань, які присутні у будь-яких наукових працях, особливо філософського спрямування. Висвітлення зазначених дискусійних моментів сприятиме більш повному розкриттю змісту дисертаційного дослідження.

1. У підрозділі 2.1 «Філософсько-правова концепція у працях полемістів львівських братств», завершуючи аналіз філософсько-правових ідей С. Зизанія, О.І. Колич зазначає, що «С. Зизаній ... обстоював основні принципи демократії», «мислитель обґрунтовував ті природні права, захист яких у зазначений період був найактуальнішим» (с. 67). Доцільно було б чітко конкретизувати, які принципи демократії та які природні права обґрунтовував у полемічних трактатах С. Зизаній.

2. У підрозділі 3.1 «Філософсько-правові концепції в Україні у XVI-XVII ст.» дисертант зазначає, що «філософії права цього періоду властива була морально-релігійна спрямованість, яка характеризувалася продовженням традицій християнського теоцентричного світогляду, сформованого ще в часи Київської Русі» (с. 115). Доцільно було б, принаймні, оглядово проаналізувати основні світоглядні тенденції філософсько-правової думки періоду Київської Русі, які здійснили вплив на подальший розвиток філософсько-правових ідей.

3. Неповним видається аналіз поняття соціальної рівності, здійснений дисертантом у підрозділі 3.2 «Ідеї національного визволення та соціальної рівності у філософсько-правових поглядах полемістів». Автор зазначає, що дана категорія є найскладнішим та багатогранним явищем суспільного життя (с. 132), проте, не здійснено ні філософсько-правового, ані

теоретико-правового тлумачення даного поняття, хоча текст дисертації ґрунтується на вказаних наукових підходах.

4. Твердження автора про те, що «У наш час свобода совісті юридично закріплена і на міжнародному, і на державному рівнях» (с.139) є вірним, проте у дисертаційному дослідженні воно не аргументовано та не наведені конкретні приклади міжнародних та внутрішньодержавних нормативно-правових актів, у яких закріплене зазначене право.

5. З огляду на задекларовану проблематику, робота виграла б, якщо дисертантка приділила би більше уваги працям полемістів-уніатів та аналізу впливу цих праць на становлення філософсько-правових ідей в українському полемічному письменстві.

Таким чином, незважаючи на висловлені зауваження, слід зазначити, що дане дисертаційне дослідження справляє позитивне враження, є самостійним та завершеним, відповідає паспортові спеціальності 12.00.12 – філософія права. У праці отримані нові наукові результати, які розв'язують наукове завдання та є цінними для розвитку філософії права та юридичної науки загалом.

Виконана робота на тему «Філософсько-правова концепція української полемічної літератури» ступеня кандидата юридичних наук, а також пп. 9, 11, 12 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою КМУ № 567 від 24 липня 2013 року, а її автор – Колич Ольга Іванівна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата наук за спеціальністю 12.00.12 – філософія права.

Ректор

Хмельницького університету

управління та права

доктор юридичних наук, професор

О. М. Омельчук

Підпис *О. М. Омельчук*
ЗАСВІДЧУЮ:
Вчений секретар університету
С. Лозинська

Ректор